

Gramatika a korpus II: PLIN032 JS 2019

Středa: 12.00-13.30 G13

27. 2. Dů: Varianty od kmene přítomného

6. 3. Vlastnosti adjektiv zakončených na -cí

Lhoucí nebo lžoucí ?

Slovotvorné dublety procesuálních adjektiv na -oucí/-ící v českých korpusech

Motto

*... V truchlivšti dlouhé noci tvé
v zemi přibité v té nepřejícné zemi
sníš kníže rodné řeči žárlivé
žal <lhoucí> pod růžemi
(František Halas: K. H. M.)*

Konkordance variant adjektiva *lhoucí/lžoucí* z korpusu czTenTen12

Adjektiva na –oucí/-ící

- Paradigmatické tvoření
- Opěrný tvar 3. pl. ind. prez. akt. / přechodník přítomný
- Tvarová varianta/dubleta je předpokladem slovotvorné varianty/dublety

KDE ?

Morfio

Výpis seznamu vyhledaných dvojic

spící

spějící

chybící

svářející/svářící

[word=".*[kč]oucí.*"]

internet

- *V osm hodin začínám školení osob konajících veřejně prospěšné práce, osamocení zaměstnanci <sečoucí> trávu křovinořezem nebo motorovou sekačkou a uklízející obecní plochy ve dne provádějící úklid chodníků a silnic v obci!!!.*
- *My musíme poslouchat firmy, tedy ty velké, ne nějaké pekaře <pečoucí> chleba, řezníky vyrábějící paštiku, rolníky pěstující pšenici, kováře na kovadlině kovající mříže, elektrikáře spravující vedení, krejčí šijící oděvy, spisovatele píšící knihy, herce hrající roli.*

tečící

vlečící

pečící / pečící

Nerozlišování adjektiv na -ící × -ící

- (a) V označeních role/úřadu/funkce osob se účelová adjektiva nahrazují dějovými: *světící biskup, velící důstojník.*
- (b) *Chladící věže* a podobná zařízení, pojmenovaná podle účelu, jsou mnohdy ve stálém provozu, takže volba -ící není významově scestná.

- (c) Rozdíl ve výslovnosti [i] × [i] nebývá zřetelný. (d) V cizích jazycích mívají oba typy mnohdy jediný ekvivalent: např. *Sleeping Beauty* ‚Spící kráska, Šípková Růženka‘ i *sleeping car/bag/pill* ‚spací pytel/vagon/pilulka‘.

[word="[dmptvz][řř]oucí.*"]

[word="[dmptvz]řící.*"]

czTenTen12

-oucí/-ající

-oucí/-ající

-oucí/-íci/-ající

-oucí/-íci/-ající

III. třída / IV. TŘída

Závěr

Jak hledat v korpusu doklady (slovesa uzavřených tříd)

Homonymie a přegenerování – problém nejen NLP

Korpus jako zdroj informací o užití variant (kontext – frekvence – zdroj)

Literatura

- Bauer, J., Lamprecht, A., Šlosar, D. (1986): *Historická mluvnice češtiny*. Praha: SPN.
- Cvrček, V. (2013): Co je v ČNK nového II. *KGA 2013*, 07, s. 95–97.
- Cvrček, V., Vondříčka, P. (2012): *Morfio*. Dostupný z WWW: <<http://morfio.korpus.cz/>>.
- Dokulil, M. a kol. (1986): *Mluvnice češtiny 1*. Praha: Academia.
- Hajič J. (2004): *Disambiguation of Rich Inflection (Computational Morphology of Czech)*. Praha: Karolinum Charles University Press.
-
- Jelínek, T. (2008): Nové značkování v Českém národním korpusu. *Naše řeč*, 91, 1, 13–20.
- Komárek, M. a kol. (1987): *Mluvnice češtiny 2*. Praha: Academia.
- Osolobě, K. (1996): *Algoritmický popis české formální morfologie a strojový slovník češtiny*. Disertační práce. Brno : MU.
- Osolobě, K. (2009): Kající a nevěřící – adjektiva na -cí/-cný: slovníky, gramatiky, korpusy. In: Hlaváčková, D. – Horák, A. – Osolobě, K. – Rychlý, P. (eds.), *After Half a Century of Slavonic Natural Language Processing*, Brno : Masarykova univerzita, s. 173–183.
- Osolobě, K. (2011): *Morfologie českého slovesa a tvoření deverbativ jako problém strojové analýzy češtiny*. Brno : MU.
- Osolobě, K. (2013): Korpusy a internet jako zdroje dat pro výzkum produktivity periferního slovo tvorného typu: adjektiva typu hrůzoucí (hrůza) v korpusech a na internetu. *Gramatika a korpus 2012*. Hradec Králové: Gaudeamus.
- Osolobě, K. (2014): Podklady pro úpravy slovníku automatického morfologického analyzátoru. rkp.
- Petkevič, V. (2006): Reliable Morphological Disambiguation of Czech: Rule-Based Approach is Necessary. In: *Insight into the Slovak and Czech Corpus Linguistics* (Šimková M. ed.). Bratislava: Veda, 26–44.
- Rychlý, P. (2010): *Bonito2 - web-based graphical user interface to the Manatee system*.
- Spoustová D., Hajič, J., Votrúbec, J., Krbec, P., Květoň, P. (2007): The Best of Two Worlds:

Cooperation of Statistical and Rule-Based Taggers for Czech. In: *Proceedings of the Workshop on Balto-Slavonic Natural Language Processing*. Praha: ACL, 67–74.

- Šimandl a kol. (2016): *Slovník afixů užívaných v češtině*. Praha: Karolinum. (<http://www.slovníkafixu.cz/>)
- Šmilauer, V. (1972): *Nauka o českém jazyku*. Praha: SPN.
- Kolektiv autorů ÚJČ (1993): *Pravidla českého pravopisu*. Praha: Academia.
- SYN Český národní korpus - SYN. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. Cit. 4. 3. 2014, dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz>>.
- czTenTen12 FI MU – czTenTen12. Centrum zpracování přirozeného jazyka FI MU, Brno. Cit. 4. 13. 2014, dostupný z WWW: <<http://ske.fi.muni.cz/bonito>>.
- Internetová jazyková příručka. Dostupná z WWW: <<http://prirucka.ujc.cas.cz/>>

13. 3. Dú:

Jak vyhledáte účelová adjektiva typu **mycí** houba, **žehlicí** prkno, **sázecí** systém, **hrací** karty?

Popište postup. Tato adjektiva rovněž končí na *cí*. Je zde problém s přegenerováním dotazu?

Existují ještě nějaká adjektiva končící na *cí*, která nepatří ani do jedné ze jmenovaných skupin?

Popište je.

Konzultujte příslušné heslo/hesla ve slovníku Šimandl a kol. (2016). <http://www.slovníkafixu.cz/>